

TRANSFERENTZIA PROIEKTUEN DISEINUA ERANTZUNKIDETASUNAREN NORABIDEAN

► OLAIA JIMENEZ ARRIETA (Humanitate eta Hezkuntza Zientzien Fakultatea)
ETA NEREA ZUBIA BLAZQUEZ (Elhuyar Aholkularitza)

1. SARRERA

Artikulu honetan, Errenteriako hezkuntza komunitatearekin garatzen ari garen prozesuaren berri emango dugu. Prozesu hori Errenteriako Udalaren eskariz eta HUHEZlren eta Elhuyarren bidelaguntza tekniko-metodologikoaz gauzatzen ari da, eta haren indarguneetako bat bi erakundeen arteko elkarlana eta osagarritasuna da, bakoitzak bere eza-gutzatik eta esperientziatik.

Egitasmoaren transferigarritasuna aipatzen dugunean, proiektua antzeko beste testuinguru batean aplikagarria dela esan nahi dugu, hau da, beste toki batean antzeko baldintzetan garatzeko egitasmoa dela baloratzen dela; betiere, tokian tokiko errealitateara egokituta baina hasierako proiektuan ezarritako jarraibideak erreferentzia moduan hartuta. Egitasmo honek baldintza horiek betetzen dituelakoan gaude.

Ondorengo lerroetan, batez ere transferentziaren ezaugarrietan jarri nahi izan dugu begirada: diseinua, egiturak eta metodologia. Horrez gain, hezkuntza komunitateko partaideen ahotsak ekartzea ere beharrezkoa ikusi dugu, eta, azkenik, ibilbidean zehar ikasitakoekin amaituko dugu.

2. AURREKARIAK

Errenteriako Udalak, hezkuntza komunitateko eragileekin elkarlanean eta herri ikuspegiarekin, tokiko politika propioak garatzeko hautua egin zuen 2011-2015 legegintzaldian, eta horren adierazle da Udal Eskola Kontseilua (aurrerantzean, UEK) sortzeko urratsa egin izana.

Errenteriako Udalaren barne antolaketan, Hezkuntza eta Gazteria saila sortu berria zen, ordura arte Kultura sailaren azpisail moduan kokatzen baitziren kirola, hezkuntza eta gazteria. Lau sailek bakar-ra osatzen zuten teknikari bakarraren ardura-pean. Aldaketa handia izan zen eta aukera eman zuen politika propioak garatzen hasteko. (Ostolaza, 2019: 54)

Hezkuntza politikak norabidetzeko marko interesgarria izango zelakoan, garrantzia eman zitzaion Udalak herriko ikastetxe guztiekin lan-marko bat partekatze akerari. Bidearen hasiera irudikatu ondoren, Ostolazak azpimarratzen du aurrerapau-soak ematea uste baino zailagoa izan zela (2019).

Prozesua 2017/2018 ikasturtean abiatu zen Errenteriako hezkuntza komunitateko eragileekin. UEK -k, bere helburuak erdiesteko bidean, beharrezkoa ikusi zuen Errenteriako Hezkuntzaren diagnostiko partekatua egitea, hezkuntzaren errealitatearen argazki bat eskuratzeko. Diagnostikoaren datuetatik abiatuta, zuzendariekin nagusiki eta baita Berritzeguneko erreferentearekin ere osatutako lantaldea ondorioak lantzen aritu ziren.

2018/2019 ikasturtean, errealitate horri aldi-aldi segimendu bat egiteko baliagarria izango zen adierazle multzo bat identifikatu eta diagnostiko agerian utzitako errealitatea kontuan hartuta, Errenteriak udalerrri gisa hezkuntzaren eremuan epe labur eta ertainera izango zituen bi erronka identifikatu, eta haiei aurre egiten hasteko estrategia bateratu bat adostu zen.

2019/2020an, Errenteriako hezkuntzaren diagnostiko partekatuari buruzko dokumentua osatzen jarraitu da. Batetik, hezkuntza esparruan lehenetsitako bi erronkei aurre egiteko estrategia bateratua ekintza planetara eraman da, eta, bestetik, erantzunkidetasunean sakontzen jarraitzeko, hezkuntza komunitatea sartzeko eta elkarlana bideratzeko urratsak egin dira. Azkenik, Errenteriako hezkuntza diagnostiko partekatuaren sistematizazio eta digitalizazio prozesua garatzeko pausoak eman dira.

3. ERREFERENTZIAZKO MARKOA

Herri hezitzaile gisa aritzeko hezkuntza ikuspegi bat behar da. Ikuspegi horrek, tokiko errealitatean hezkuntza politikak eta estrategiak, espazio komun eta proiektu partekatuak garatzeko oinarriak eskaini behar ditu. Honatz gako batzuk labur:

3.1 Hezkuntza eskubidea eta ekitatea bermatzea

Hezkuntza eskubidea ekitate printzipioan ardaztuta bermatzea herri edo hiri bateko eragile guztien erantzukizuna da. Hau da, kalitatezko hezkuntza baterako eskubidea justizia sozialaren oinarriekin gauzatu behar da, hots, behar gehien duenari laguntza gehien eskainiz. Gainera, ez da oinarritzko hezkuntzarako sarbidea izateko eskubidea soilik; bizitza osoan zehar kalitatezko hezkuntzarako sarbidea eta garapen osorako baldintzak izatea ere bada (Torres, 2011).

3.2 Hezkuntza, herria eta parte hartzea

Herriaren eta hezkuntzaren garapenean, Errenteriak herri hezitzailearen hiru gako aktibatu ditu: herria,

hezkuntza eta parte hartzea. Herri hezitzaile baten dimentsio hezitzailearen (Trilla, 1999) garapenerako artikulatzen diren gakoak dira. Herria eragile hezitzaile, ikaskuntzarako testuinguru eta ikaskuntzarako eduki bihurtzean datza.

3.3 Erantzunkidetasuna sustatzea eta komunitatea sartzea

Hezkuntzan, erantzukizun kolektiboa eta askotariko erantzuleak izatea funtsezkoa da hezkuntzaren kalitatean eragiteko. Horrek esan nahi du eskola ez dela hezkuntzaren eta heziketaren erantzule eta arduradun bakarra. Hezkuntzaren kudeaketa ere ez da soilik estatuan, autonomia erkidegoan eta eskolan gauzatzen. **Erantzunkidetasunean** oinarritutako kudeaketa eta tokian tokiko testuinguruan ardaztutako hezkuntza erantzunak (planifikazioa, antolaketa, kudeaketa...) ardura ugariren artikulazioa eta elkarlana eskatzen du: tokiko administrazioak, ikastetxeak, herri ekimenak eta komunitatea, profesionalak eta gurasoak (García-Alegre eta del Campo, 2012).

3.4 Udalen konpromisoa hezkuntzan eta Udal Eskola Kontseilua

Tokiko eremua testuinguru aproposa da udalerrri bateko behar soziohezitzaileak hautemateko eta haiei aurre egiteko politikak gertutasunez garatzeko. Norabide horretan, hezkuntza herrien garapenerako tresna eta estrategia bilakatzen da, herri eredu justuagoak, kohesionatuagoak, sortzaileagoak eta inklusiboagoak lortzeko (Sátiro, 2009). Hezkuntza herrien garapenerako tresna bilakatzen da Udalak hezkuntzan **konpromisoa** hartzen duenean, hezkuntza eragile, gizarte eragile zein administrazioen artean sinergiak sortzen direnean, eta modu kooperatibo batean herriko hezkuntza politika eraginkorrek garatzen direnean. Ezinbestekoa da, beraz, **komunitatearen sartzea eta parte hartzea**.

4. TRANSFERENTZIAREN DISEINUA: BEHARRAK EZAGUTZETIK PROIEKTU PROPOSAMENA EGITERA

Aurrekarietan, Errenteriako hezkuntza esparruko proiektuen ibilbidea azaldu da. Hala nola, prozesuaren abiapuntua Errenteriako hezkuntza komunitatearen diagnostiko partekatua izan da. Abiapuntu horretatik diseinatu genituen ikasturte bakoitzeko proiektu proposamen hauek:

- Errenteriako Udalak eta ikastetxeek hezkuntza komunitatearen erronkak elkarrekin adostu eta haiei erantzunkidetasunez heltzeko prozesua (2018/2019)

- Errenteriako hezkuntza komunitatea sare-tuz erantzunkidetasunean sakontzeko prozesua (2019/2020)

Datozen lerroetan, batez ere azken proiektuan sakonduko dugu.

4.1 Partaidetza: lanerako oinarriak

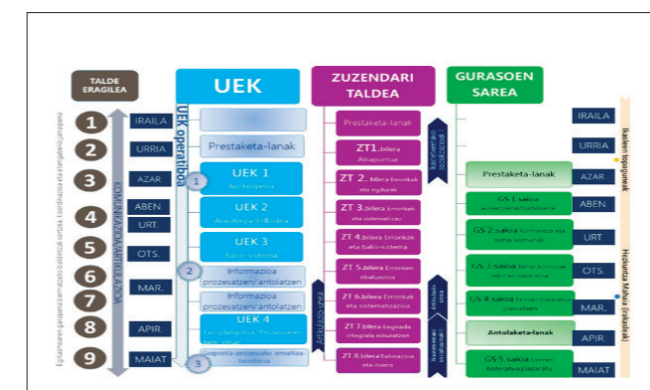
Teorian, komunitate batek oinarritzko hiru osagai ditu: lurraldea, populazioa eta populazio horrek lurralde horrekin batera duen interes komuna. Hiru kontzeptu horien artikulaziotik abiatuta, komunitate bat eta haren garapen kultural, ekonomiko, sozial eta politikoa eraikitzen dira. Hala ere, egunerokoan, gure herri eta auzoetako praktikek erakusten digute praktika komunitarioa hori baino konplexuagoa dela.

Horrenbestez, ezinbestekoa da datorrenari zabalik egotea eta sortzen den horren gainean eraikitzen jarraitzea. Halere, horrek ez du esan nahi inprobisatu behar dugunik. Garrantzitsua izan da gure lanerako oinarriak ondo definituta edukitzea eta oinarri horiek ardatz hartuta aritzea:

- Elkarlana
- Parte hartzea
- Komunikazioa
- Malgutasuna
- Hezkuntza prozesua
- Subjektibitatea
- Koordinazioa eta sare ikuspegia
- Aniztasuna
- Hizkuntzen kudeaketa

4.2 Lanerako egiturak

Prozesuan zehar, fasez fase, lanerako zenbait egitura edo gune sortu dira, momentuko beharrei eta erronkei erantzunez. Ikasturte honetan, martxan jarri diren egiturak honakoak izan dira. Hala ere, martxotik aurrera, COVID-19a dela eta, etena egon da.

1. irudia: Prozesuaren xehetasunak

HEZKUNTZA HERRIEN

GARAPENERAKO TRESNA

BILAKATZEN DA UDALAK

HEZKUNTZAN KONPROMISOA

HARTZEN DUENEAN, HEZKUNTZA

ERAGILE, GIZARTE ERAGILE

ZEIN ADMINISTRAZIOEN ARTEAN

SINERGIAK SORTZEN DIRENEAN

5. METODOLOGIA

Prozesua metodologikoki bideratzeko, IAP (Ikerketa Ekintza Parte hartzailea) izenez ezagutzen den metodologiaren oinarriak hartu ditugu kontuan. Xedea zera da: talde hausnarketa eta talde harremana bideratzeko prozesuak zabaltzea eta, prozesu horien bidez, harremanak aldatzeaz gainera, posizionamenduak, egitasmoak eta estrategiak eraikitzea.

Gure lanerako ikuspegiak hiru urrats hauek barne hartzen ditu: hausnarketa, ekintza eta ebaluazioa.

- **Hausnarketa:** egindako lanaren edo gure praktiken gaineko hausnarketaz ari gara. Egiten dugunaren inguruan gogoetatu eta ebaluazio sakon bat egin ondok, zailtasunak edo beharrak non eta zertan atzeraman ditugun jakitea da; helburua, betiere, etengabe hobetzea eta ikastea da.

- **Ekintza:** hausnarketaren ondoren, errealitatea aldarazteko ekintzetara iristea da xedea. Urrats honen helburua, beraz, identifikatutako ahulezia edo behar horiei aurre egiteko diseinatutako estrategiak eta ekintzak errealitatean aplikatzea da.

- **Ebaluazioa:** berrikuntza eta ebaluazioa elkarrekin doaz azken urrats honetan. Egindakoa ebaluatuz, eta, bestetik, zer berri ikasi dugun eta, beraz, etorkizuneko proiektu/esku-hartzeetan zer alderdi egokitu/berritu behar diren baldin eta emaitza hobekak lortu nahi badira.

zaie, eta horrek ekarri digu sortzen ari den horren oinarriak sendoak izatea.

Taldearen bizipenetan egoera arras ezberdinak izan dira, eta bizipen horiek (gogorak, ezintasunak, interese partikularrak...) partekatzeak talde zentzua eraikitzen lagundu du. Norabide horretan taldea eta kideak indartzeko eta egitura seguruak sortzeko estrategiak eta dinamikak indartzea erabaki eraginkorra izan da prozesuaren ikuspegitik.

Emozionalitatearen lanketa prozesuan integratzearen ondorioz, lantaldean konfiantza izateak, taldea osatzen duten pertsonen ongizatea emateaz gain, erabateko eragina izan du taldearen errendimenduan, eraginkortasunean eta helburuen lorpenean.

7.4. Herri ikuspegia hezkuntzan: Norberaren errealitate partikularretik eremu komun eta partekatu bat sortzera

Herria edo lurraldea dimentsio garrantzitsua da hezkuntzan, heziketarako baliabidea, eragilea eta testuingurua delako. Egungo errealitate konplexuei hezkuntza erantzun egokia emateko, eskolaren eta lurraldearen arteko aliantza sendo baten eskutik eraiki daiteke. Betiere, lurraldeetat hartuta familiak, udalak, elkarteak eta erakundeak, enpresak eta kooperatibak, askotariko eragileak, baliabide eta azpiegiturak zein espazio fisikoak. Herri hezitzailearen ikuspegitik diseinatutako prozesu komunitarioetan ikusi da herritarren beharretatik gertuagoko hezkuntza erantzun bat eman daitekeela.

Egon dira prozesuan parte hartzera deituak izan eta gonbidapena onartzeko motibazio nagusia beren behar partikularrak asetzea zutenak; baina, bidea egiten joan ahala, indibiduo gisa batzen gaituen horretan jarri da begirada, eta modu kolektiboan pentsatzera igarotzeko jauzia eman da.

Ikusi ahal izan da, proiektu partikularrak entzunak eta juzgurik egin gabe onartuak direnean, posible dela norberaren interesak proiektu guztiz partekatu bateranzko bilakaera egitea, elkarguneei eta elkarriketari esker, eta prozesu hau horren isla izaten ari da.

7.5. Ekosistema: Egituren konplexutasuna

Komunitateari ikuspegi sistemikotik begiratzen diogunean, ulertzen dugu elkarri eragiten diogula une oro. Ikuskera horri esker, ulertzen dugu sistema edo talde batek bere helburua lor dezan eragile guztiak

kontuan hartu behar direla. Ikuspegi horri esker, nahi kolektibo eta komunak azaleratzen dira, eta pertsonen elkarrekin pentsatzen ikasten dute.

Gisa honetako prozesuetan, komunitatearen inplikazioan urratsak egiten jarraitu beharra dago. Konplexutasun hori kudeatzea, ordea, ez da erronka makala. Errenteriako prozesuan, azpi-prozesuak diseinatu ditugu, eta haien arteko artikulazio-gune propioak: zuzendariak, gurasoak, talde eragilea, Udal Eskola Kontseilua... Azken honek, martxan dauden egitura guztietako ordezkariak biltzen dituen heinean, hezkuntza komunitatearen zati handi bat ordezkatzeko du, eta artikulazio-gune garrantzitsua bilakatu da. Hala ere, ikasleen eta familien presentzia eta parte hartzea areagotu behar da, partaideen ezaugarriak kontuan izanik.

UEKren bide labur eta esanguratsuak erakutsi du herri mailako ekosistema konplexua barne biltzeko eta erantzunkidetasunean urratsak egiteko tresna edo egitura komunitarioa ere badela. Are gehiago kontuan izanik haren egitekoa hezkuntza esparruan herri mailako ikuspegia izatea eta hortik tokiko politika publikoei begirako proposamen bat egitea dela.

7.6. Lidergoak

Badakigu komunitatearen parte hartzea zaila dela lortzen lidergo komunitarioak gabe, eta, modu oso orokorrean esanda, lider eraginkor baten helburu nagusietako bat komunitateko kideek geroz eta autonomia maila handiagoa izatea izan beharko litzatekeela, erabakiak beren kabuz hartzera iristeraino.

Prozesu honetan, udal gobernu taldea izan da prozesuaren sustatzaile nagusia, eta berak bete du partaideek aitortu eta eskertu dioten rol hori. Batez ere, proiektuaren jarraipena egitean, egituretan parte hartzean, erabakiak hartzean, eragileekin hartu-eman izatean eta prozesuak sortzen dituen beharrez jabetzean eta proiektzioa egitean jarri dugu begirada.

Lidergo politikoak, bere balioa izanik ere, baditu bere arriskuak, udal osakerak aldakorrak izanik proiektuak kolokan gera daitekeelako aldaketa baten aurrean. Beraz, bestelako lidergo partekatu bateranzko prozesua egitea garrantzitsua ikusten dugu.

7.7. Emantzipazioa

Bidelaguntza tekniko-metodologikoa ez dugu

ulertzen dependentzia harreman baten gisara. Prozesuak berak, ahalduz prozesu baten moduan ulertzen dugun heinean, emantzipatzailea behar du izan, eta kanpo laguntza geroz eta txikiagoa behar luke. Bide horretan, ikasturte honetako prozesuan, Udal Eskola Kontseilu Operatiboa deituriko egitura berria integratu dugu prozesuan. Helburua zera da: UEKak gogoeta egin bitartean, hango ordezkariak batek Talde Teknikoarekin batera bileren edukia elkarrekin lantzea eta prestatzea. Egitura horrek UEKeko ordezkariak bileren antolaketan formatu eta ahalduz izan du eginkizun nagusia. Aurrera begira, maila progresiboan bada ere, bide horretatik jarraitzea interesgarri ikusten dugu.

Horrenbestez, garrantzitsua iruditzen zaigu proiektu komunitarioen garapenerako diseinuetan prozesuaren autonomia mailan urratsak egiteko helburua eta lanketa aurreikustea. Komunitateko eragileek proiektuaren ardura beren gain hartzeko helburua integratu behar da, komunitateko eragileen eta Udalaren artean lidergo eta ardura partekatu batera iristeko.

BIBLIOGRAFIA

BONAL, X. (2015). Crisis, educación y desigualdad: una cuestión de paradojas. *Investigar em Educação*, 2 (3), 23-32. Eskuragarri: <http://pages.ie.uminho.pt/inved/index.php/ie/article/viewFile/86/85>

GRANÉ, P. ETA ARGELAGUÉS, M. (2018). Un modelo de educación comunitaria para la mejora de las relaciones entre las familias, escuelas y comunidades: revisión de las experiencias locales en Cataluña, Comunidad de Madrid, Comunidad Valenciana y Canarias. *Profesorado. Revista de Currículum y Formación de Profesorado*, 22(4), 51-70. DOI:10.30827/profesorado.v22i4.8394

GARCIA-ALEGRE, E. ETA DEL CAMPO-CANALS, M. (2012). ¿La corresponsabilidad es una estrategia de éxito? *Revista de Educación*, 359(2), 220-248.

MUÑOZ, J.L. ETA GAIRÍN, J. (2016). Desarrollo educativo en las ciudades españolas: el protagonismo de los ayuntamientos. *Revista Electrónica de Investigación Educativa*, 18(3), 81-94. Hemendik jasoa: <http://redie.uabc.mx/redie/article/view/829>

OSTOLAZA, I. (2019). *Udal Eskola Kontseilua: hezkuntza politika bateratuak garatzeko tresna komunitarioa*. (Master Bukerako Lana). Mondragon Unibertsitatea-HUHEZI, Eskoriatza.

PÉREZ TRIVIÑO, M.J. (2011). Trabajo en red: Una propuesta metodológica para promover la corresponsabilidad. *Educación Social*, 49, 129-142.

RENEE, M. ETA MCALISTER, S. (2011). *The strengths and challenges of community organizing as an education reform strategy: What the research says*. Nellie Mae Education Foundation.

SÁTIRO, A. (2009). *La educación en el centro de la actividad política*. IX Encuentro de la Red Estatal de Ciudades Educadoras. España: RECE.

TORRES, R.M. (2011). Lifelong learning: moving beyond Education for All (EFA). In (2011). Evolution of and perspectives on lifelong learning. In J. Yang eta R. Valdés-Cotera. *Conceptual Evolution and Policy Developments in Lifelong Learning* (40-51). Hanburgo, Alemania: UNESCO Institute for Lifelong Learning. Eskuragarri: <http://unesdoc.unesco.org/images/0019/001920/192081E.pdf>

TRILLA (1999). La idea de la ciudad educadora. *Temas d'educació*, 13, uztaila, 11-51.

